22.10.2026

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
ProAgria Keskusten Liiton kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä saaristolaiksi
HE 166/2026 vp

ProAgria Keskusten Liitto ry (jäljenpänä ProAgria) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä uudeksi saaristolaiksi. Pidämme tärkeänä, että saariston erityisolosuhteet otetaan lainsäädännössä huomioon ja että elinvoimaisen saaristoyhteiskunnan toimintaedellytykset turvataan pitkällä aikavälillä. Toimiva saaristo edellyttää paitsi hyviä asumisen ja liikkumisen edellytyksiä myös aktiivista elinkeinotoimintaa, toimivaa alkutuotantoa ja riittävää huoltovarmuutta. Uusi saaristolaki on odotettu uudistus, ja se vastaa tarpeeseen vahvistaa saariston asemaa yhteiskunnassa.

Suomen ja ruotsinkielisten keskusliittojen neuvontaorganisaatiot haluavat erityisesti korostaa maa- ja metsätalouden merkitystä saariston elinvoimalle, taloudelle ja huoltovarmuudelle. Maatalous on olennainen osa saariston paikallista elinkeinorakennetta. Se luo työpaikkoja, tuottaa ruokaa, ylläpitää avoimia kulttuurimaisemia ja pitää saaristoa elävänä ympäri vuoden. Maatalousyritykset luovat lisäksi kysyntää kuljetuksille, palveluille ja muulle yritystoiminnalle, mikä vahvistaa myös muiden saaristossa toimivien yritysten toimintaedellytyksiä. Tämän vuoksi maa- ja metsätalouden tarpeet on otettava nimenomaisesti huomioon uuden lain toimeenpanossa.

ProAgria ja Svenska lantbrukssällskapens förbund pitävät myönteisenä sitä, että esityksessä tunnistetaan toimivan yhteysalusliikenteen merkitys ja tarve parantaa varautumista häiriötilanteisiin. Toimivat liikenneyhteydet eivät kuitenkaan ole vain saariston asukkaiden liikkumista, päivittäistavaroiden saatavuutta tai yhteiskunnallisten palvelujen saavutettavuutta koskeva kysymys. Maatalousyrityksille ne ovat koko tuotantotoiminnan perusedellytys. Maatalous on riippuvainen muun muassa rehujen, siementen, lannoitteiden, polttoaineiden, varaosien ja koneiden säännöllisistä ja luotettavista kuljetuksista. Vastaavasti tiloilla tuotettujen elintarvikkeiden ja muiden maataloustuotteiden on päästävä jatkojalostukseen ja markkinoille.

Maa- ja metsätalouden kuljetustarpeet ovat usein ajallisesti kriittisiä, eikä kuljetuksia voida siirtää ilman tuotannollisia ja taloudellisia seurauksia. Tämä korostuu erityisesti kevättöiden, sadonkorjuun ja metsätaloustöiden aikana. Kotieläintuotannossa rehutoimitusten, maidon kuljetusten ja eläinlääkäripalvelujen saatavuuden on toimittava keskeytyksettä. Lyhyetkin häiriöt yhteysalusliikenteessä voivat aiheuttaa huomattavia taloudellisia menetyksiä ja pahimmillaan vaarantaa eläinten hyvinvoinnin tai tuotannon jatkuvuuden. Tämän vuoksi maa- ja metsätalouden kuljetustarpeille on annettava selkeä asema yhteysalusliikenteen suunnittelussa. On myönteistä, että lakiehdotuksen liikennettä koskevissa säännöksissä otetaan huomioon myös elinkeinoelämän tarpeet ja raskaat kuljetukset. Kirjausten on kuitenkin näyttävä konkreettisesti liikennereittien, aikataulujen, kuljetuskapasiteetin ja varautumisjärjestelyjen suunnittelussa. Maatalousyrityksille on myös jatkossa turvattava mahdollisuus kuljettaa raskaita koneita, tuotantopanoksia ja maataloustuotteita ennakoitavasti ja taloudellisesti kestävällä tavalla.

Huoltovarmuutta on esityksessä tarkasteltava nykyistä laajemmin. Saariston asukkaiden elintarvikkeiden saatavuus on tärkeää, mutta huoltovarmuuteen kuuluu olennaisesti myös elintarvikkeiden tuotantokyvyn ylläpitäminen. Saariston maatalous on osa kansallista elintarviketuotantoa. Se ylläpitää maantieteellisesti hajautettua tuotantokapasiteettia ja monipuolistaa kotimaista tarjontaa. Jotta tämä tuotantokyky voidaan säilyttää myös häiriötilanteissa, maatilojen tuotantopanosten, energian, kuljetusten ja välttämättömien palvelujen saatavuus on turvattava.

ProAgria ja Svenska lantbrukssällskapens förbund kannattavat ehdotusta, jonka mukaan yhteysalusliikenteen palveluntuottajien on varauduttava häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä laadittava varautumissuunnitelmat. Esityksessä tulisi kuitenkin todeta nykyistä selkeämmin, että suunnitelmien on katettava myös alkutuotannon erityistarpeet. Häiriötilanteissa on kyettävä asettamaan etusijalle kuljetukset, jotka ovat välttämättömiä elintarviketuotannon jatkuvuuden ja eläinten hyvinvoinnin kannalta. Tämä edellyttää, että maatalousyritysten kuljetustarpeet tunnistetaan ennakolta ja että varautumissuunnittelu toteutetaan yhteistyössä asianomaisten yrittäjien ja heitä edustavien organisaatioiden kanssa.

Hallituksen esityksen mukaan lakiehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Neuvontaorganisaatiot pitävät tätä arviota maa- ja metsätalousyritysten näkökulmasta riittämättömänä.
Vaikka laki ei itsessään edellyttäisi merkittäviä uusia julkisia määrärahoja, liikenteen laajuuden, luotettavuuden, kuljetuskapasiteetin tai hinnoittelun muutoksilla voi olla yksittäisille yrityksille erittäin huomattavia vaikutuksia.

Saariston maa- ja metsätalous toimii jo lähtökohtaisesti poikkeuksellisissa taloudellisissa olosuhteissa. Pitkät kuljetusmatkat, riippuvuus lautta- ja yhteysalusliikenteestä sekä vähäiset mahdollisuudet vaihtoehtoisten kuljetusratkaisujen käyttämiseen nostavat tuotantokustannuksia mantereeseen verrattuna. Liikennepalvelujen heikentyminen tai kuljetuskustannusten kasvu voisi entisestään heikentää erityisesti maatalousyritysten kannattavuutta ja kilpailukykyä. Pienillä katteilla toimiville yrityksille myös verrattain vähäiset kustannusten nousut voivat olla merkittäviä.

ProAgria ja Svenska lantbrukssällskapens förbund katsovat, että esityksen vaikutustenarviointia tulee täydentää tarkastelemalla nykyistä perusteellisemmin lainsäädännön ja sen käytännön toimeenpanon vaikutuksia maatalouden toimintaedellytyksiin. Erityistä huomiota on kiinnitettävä yrityksiin, jotka ovat riippuvaisia säännöllisistä raskaista kuljetuksista ja joilla ei ole käytettävissään realistisia vaihtoehtoisia yhteyksiä. Liikenteen suunnittelun tavoitteena tulee olla, ettei saaristossa toimimisesta aiheudu elintarviketuotannolle kohtuuttomia lisäkustannuksia.

Elinvoimainen saaristo edellyttää, että yritystoimintaa voidaan harjoittaa ja kehittää pitkäjänteisesti. Maatalousyritysten on voitava investoida nykyaikaisiin tuotantomenetelmiin, energiatehokkuuteen ja huoltovarmuutta vahvistaviin ratkaisuihin. Ennakoitavat liikenneyhteydet ja toimiva infrastruktuuri ovat tällaisten investointien keskeisiä edellytyksiä. Jos yritykset eivät voi luottaa välttämättömien kuljetusten toimivuuteen, investointeja saattaa jäädä toteutumatta. Pitkällä aikavälillä tämä voi johtaa tuotannon vähenemiseen ja paikallisen huoltovarmuuden heikkenemiseen. Myös luotettavien ja riittävän nopeiden tietoliikenneyhteyksien kehittämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Toimivat tietoliikenneyhteydet ovat nykyisin välttämättömiä sekä asumiselle että yritystoiminnalle. Niiden merkitys korostuu maa- ja metsätaloudessa, jossa digitaalisten palvelujen, sähköisen asioinnin ja teknologisten ratkaisujen käyttö lisääntyy jatkuvasti. Saariston tietoliikenneyhteyksien saatavuus, toimintavarmuus ja riittävä kapasiteetti on turvattava.

Maatalouden merkitys ulottuu suoraa elintarviketuotantoa laajemmalle. Aktiivinen maatalous ylläpitää saariston avoimia maisemia ja arvokkaita kulttuuriympäristöjä, joilla on suuri merkitys alueiden vetovoimalle, matkailulle ja viihtyisälle asuinympäristölle. Maataloustoiminnan päättyessä myös nämä arvot ovat vaarassa heikentyä tai kadota. Saaristopolitiikassa ei siksi tule keskittyä yksipuolisesti asumiseen, vapaa-ajan toimintaan ja matkailuun. Sen on turvattava myös niiden tuotannollisten elinkeinojen toimintaedellytykset, jotka ylläpitävät saariston elinvoimaa ja huoltovarmuutta ympäri vuoden.

Saariston luonto, maisemat, perinteiset kulttuuriympäristöt ja rakennuskanta ovat keskeinen osa saariston identiteettiä, vetovoimaa ja elinvoimaa. Näiden arvojen säilyttäminen edellyttää usein aktiivista hoitoa ja pitkäjänteistä rahoitusta. Saaristossa harjoitettavaan maatalouteen liittyy tavanomaista korkeampia kustannuksia ja pysyviä rakenteellisia haasteita. Tämä perustelee kohdennettuja tukitoimia arvokkaiden

kulttuuriympäristöjen säilyttämiseksi, luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja luonnonlaitumilla tapahtuvan laidunnuksen turvaamiseksi.

Neuvontaorganisaatiot suhtautuvat myönteisesti lakiehdotuksen tavoitteeseen edistää saariston elinkeinotoimintaa. Maatalous ja muu alkutuotanto tulisi kuitenkin ottaa nykyistä näkyvämmin huomioon elinkeinoelämän kehittämistä koskevien säännösten soveltamisessa. Maatalouden asiantuntemusta on hyödynnettävä valmisteltaessa päätöksiä, jotka koskevat liikenneyhteyksiä, maankäyttöä, infrastruktuuria tai muita elinkeinon keskeisiä toimintaedellytyksiä.

ProAgria ja Svenska lantbrukssällskapens förbund kannattavat saaristolain uudistamista sekä tavoitetta vahvistaa elävän ja toimivan saariston edellytyksiä. Maatalouden merkityksen saariston taloudelle ja Suomen huoltovarmuudelle tulee kuitenkin näkyä laissa nykyistä selvemmin. Erityistä huomiota on kiinnitettävä alkutuotannon välttämättömien kuljetusten turvaamiseen, maatalousyritysten tarpeiden sisällyttämiseen varautumissuunnitteluun sekä liikenteellisten ratkaisujen yritystaloudellisiin vaikutuksiin.

ProAgria ja Svenska lantbrukssällskapens förbund ehdottavat,

- että maatalouden, metsätalouden ja muun alkutuotannon merkitys saariston elinvoimalle, elintarviketuotannolle ja kansalliselle huoltovarmuudelle otetaan nykyistä selvemmin huomioon saaristolaissa ja sen toimeenpanossa;
- että maa- ja metsätalousyritysten tarvitsemat säännölliset, luotettavat ja taloudellisesti kestävät liikenneyhteydet turvataan yhteysalusliikenteen suunnittelussa ja järjestämisessä;
- että yhteysalusliikenteessä varmistetaan riittävä kapasiteetti raskaille kuljetuksille, jotta maatalouden koneet, tuotantopanokset ja tuotteet voidaan kuljettaa myös kuljetustarpeiden kausittaisina huippuaikoina;
- että alkutuotannon erityistarpeet otetaan nimenomaisesti huomioon häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevassa varautumissuunnittelussa ja että elintarviketuotannon jatkuvuuden ja eläinten hyvinvoinnin kannalta välttämättömät kuljetukset voidaan tarvittaessa asettaa etusijalle;
- että huoltovarmuutta tarkastellaan nykyistä laajemmin siten, että kotimaisen elintarviketuotannon toimintaedellytysten turvaamiseen kiinnitetään yhtä paljon huomiota kuin elintarvikkeiden ja muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen saaristossa;
- että hallituksen esityksen taloudellisten vaikutusten arviointia täydennetään analyysillä siitä, miten liikenteelliset ratkaisut, kuljetuskustannukset ja mahdolliset palvelutason muutokset vaikuttavat maa- ja metsätalousyritysten kannattavuuteen ja kilpailukykyyn;
- että maatalousyrityksille ja niitä edustaville järjestöille varataan mahdollisuus osallistua alkutuotannon toimintaedellytyksiin vaikuttavien liikenneratkaisujen ja varautumissuunnitelmien valmisteluun;
- että pitkäjänteisen ja kannattavan maatalouden toimintaedellytykset turvataan keskeisenä osana elävän saariston, avoimen kulttuurimaiseman ja kansallisen huoltovarmuuden vahvistamista;
- että saariston tietoliikenneyhteyksiä kehitetään ja niiden saatavuus, luotettavuus sekä riittävä kapasiteetti varmistetaan, sillä toimiva internetyhteys on välttämätön edellytys saaristossa asumiselle, yritystoiminnalle ja etätyölle.

ProAgria Keskusten Liitto ry

Vesa Nuolioja

Vesa Nuolioja

Toimitusjohtaja

Svenska Lantbrukssällskapens förbund rf

Anna Bertills

Anna Bertills

Verkställande direktör